

Mondzorg voor kwetsbare en zorgafhankelijke ouderen

Bart van der Kuyl
'verpleeghuistandarts'

Mondzorg Spectrum
Verwijspraktijk voor Geriatrische Tandheelkunde

Mondzorg voor kwetsbare en zorgafhankelijke ouderen

Gerodontologie

Gerodontologie

[Tandheelkundige differentiatie
die zich richt op]

Bevordering van de kwaliteit van de
mondzorg en de mondgezondheid van
kwetsbare en zorgafhankelijke ouderen.

(NVGd)

Mondzorg

- Mondverzorging
 - Preventief
- Tandheelkundige zorg
 - Curatief

Mondverzorging

Dagelijkse verzorging van de mond

- In alle tandheelkundige situaties
 - Dentaat
 - Vaste voorzieningen
 - Kronen
 - Bruggen
 - Implantologische constructies
 - Uitneembare voorzieningen
 - Partieel
 - Volledig
 - implantaat-ondersteund

Mondverzorging

Dagelijkse verzorging van de mond

- Door wie dan ook
 - Patiënt zelf
 - Mantelzorger(s)
 - Professionele verzorging

Mondverzorging

Dagelijkse verzorging van de mond

- Met diverse hulpmiddelen
 - Borstel
 - Hand
 - Elektrisch
 - Prothese
 - Interdentale hulpmiddelen
 - Ragers (!) / 'Soft picks'
 - Stokers
 - Floss
 - Diversen
 - Monddouche
 - Airfloss

Tandheelkundige zorg

- Screening
- Diagnostiek
- Indicatiestelling
- Behandeling
 - Dentaal
 - Parodontaal
 - Prothetisch
- Controle

Cyclisch !

Gerodontologie

- Intra-muraal
 - En dan specifiek op patiënten opgenomen in verpleeghuizen, èn met een ZZP die aanspraak geeft op (volledige) mondzorg voor rekening van de WLZ.
 - In woon-zorg-vorm, maar zonder aanspraak
- Extra-muraal
 - Thuis, al dan niet met PGB/WMO
 - In woonvormen, al dan niet met PGB/WMO

Gerodontologie <> Mondzorg WLZ

Gerodontologie <> Mondzorg WLZ

- WLZ-mondzorg richt zich voor een groot deel op geriatrische/gerodontologische cliënten

maar

- WLZ-mondzorg strekt zich ook uit tot andere kwetsbare en zorgafhankelijke cliënten dan ouderen, zoals
 - Psychiatrische patiënten (langdurig opgenomen)
 - Verstandelijk beperkten
- Criteria WLZ-Mondzorg overigens vergelijkbaar

Bronnen

Richtlijn Mondzorg
voor zorgafhankelijke
cliënten in verpleeghuizen

Verenso (voorheen NVVA)

(en samenvatting voor
verzorgenden)

Gerodontologie <> Mondzorg WLZ

- Gerodontologie richt zich voor een groot deel op cliënten in de WLZ-mondzorg
maar
- Gerodontologie strekt zich ook uit tot andere oudere, kwetsbare en zorgafhankelijke cliënten,
zoals
 - In de thuis-situatie
 - In andere zorgvormen dan de WLZ

Bronnen

Praktijkrichtlijn KNMT

Praktijkwijzer

Zorg aan ouderen in
de algemene mondzorgpraktijk

Voorbeeld: No Show

- Wat doen we er mee?
- Actief beleid in de praktijk?
 - Lijkt nog ver weg...
- Bellen
- Contactpersonen
 - Huisarts!
- Op bezoek ? !

Mondzorg Spectrum

- Verwijspraktijk voor geriatrische tandheelkunde
- Voornaamste activiteit: mondzorg voor verpleeghuis-cliënten in Enschede
- Grootste deel van onze patiënten heeft aanspraak op mondzorg voor rekening van de WLZ

Mondzorg Spectrum

	Locaties
• Bruggerbosch (nu: Liberein)	1
• De Posten	2
• Livio	7
• Ariëns Zorgpalet (nu: Liberein)	6
• (Zorggroep Manna	1)
Totaal	16 (17)

Mondzorg Spectrum

- Liberein
 - Bruggerbosch
 - De Eschpoort
 - Klaaskateplein (De Marke / De Brink)
 - Schakel G4
 - Roombeek
 - Ariënsstaete
 - Ariënshuis (Glanerbrug)

Liberein

Bruggerbosch

De Eschpoort

mondzorg

spectrum
www.mondzorgspectrum.nl

dePosten
 zorgcentrum

mondzorg

spectrum

Mondzorg Spectrum

- De Posten
 - Erve Leppink

Mondzorg Spectrum

- Livio
 - De Cromhoff
 - De Bleekhof
 - Lippink's Hof
 - Broekheurnerveld
 - Broekheurnerstede
 - De Hatteler
 - Tweekelerveld

Livio

De Hatteler

Lippink's Hof

De Bleekhof

Uitgangspunten Mondzorg Spectrum

- Eigen praktijk
- Voordelen
 - Er gebeurt tenminste iets!
 - Niet afhankelijk van instelling t.a.v.
 - Apparatuur
 - Verbruiksmaterialen
 - Personeel
 - Administratie-systeem
- Nadelen
 - Geen ‘vanzelfsprekende’ integratie in de instelling
 - Telefoon
 - EZD
 - MDO
 - Etc.

Speciale voorzieningen

- Ruimte
 - Toegankelijkheid
 - Positionering in gebouw
 - Gelijkvloers/lift/deurbreedte/drempel
 - Voldoende m2
 - Manoeuvreren met rollator/rolstoelen/scootmobiel
 - '2-zône-concept'
 - Vaste stoel
 - Rolstoel (bed)
- Keuze type stoel
- Tillift/tilbanden
 - Verrijdbaar
 - Plafond!

Mobiele mondzorg

- Uitgangspunt:
 - Op elke willekeurige locatie alle gangbare tandheelkundige behandelingen kunnen doen
- Beperkingen
 - Minimum aan beschikbare ruimte om apparatuur op te stellen

Mobiele mondzorg

- Benodigdheden
 - ‘Grote’ apparatuur
 - Stoel
 - Werkstoeltjes
 - Lamp
 - Unit
 - (Eventueel: afzuiger)
 - Röntgen
 - Buis
 - Fosforplaatscanner

Mobiele mondzorg

- Benodigdheden
 - ‘Kleine’ apparatuur
 - Composiet-lamp
 - Schudder (o.a. glas-ionomeer)
 - Techniekmotor

Mobiele mondzorg

- Benodigdheden
 - Instrumenten
 - Gangbare handinstrumenten
 - Restauratief
 - Endodontische
 - Chirurgisch
 - Hevels, tangen
 - Hecht-instrumenten
 - Endodontie
(wortelkanaalbehandeling)

Mobiele mondzorg

- Benodigdheden
 - Verbruiksmaterialen
 - Mondverzorgings-artikelen

Mobiele mondzorg

- Steriliteit en hygiëne
 - Te verantwoorden t.o.v. richtlijn van de Werkgroep Infectie Preventie (KNMT/WIP/RIVM, 2016)

Orale problematiek gerodontologie

- Cariës
- Parodontopathiën
- Kaakresorptie
- Slijmvliesafwijkingen
- Implantologische sequenties
- Oncologie

Orale problematiek gerodontologie

Cariës

Cariës

- Door motorische en/of cognitieve achteruitgang vaak in zeer hoog tempo teruglopende mondhygiëne
- Andere voorkeuren in eten en drinken; vaak voor zoet
- 'Troetelcariës'
- Andere cariës-patronen, meest bekend: wortelcariës

Orale problematiek gerodontologie

Parodontaal

Orale problematiek gerodontologie

Parodontaal

Orale problematiek gerodontologie

Parodontaal

Orale problematiek gerodontologie

Kaakresorptie

Orale problematiek gerodontologie

Kaakresorptie

Orale problematiek gerodontologie

Drukplaatsen

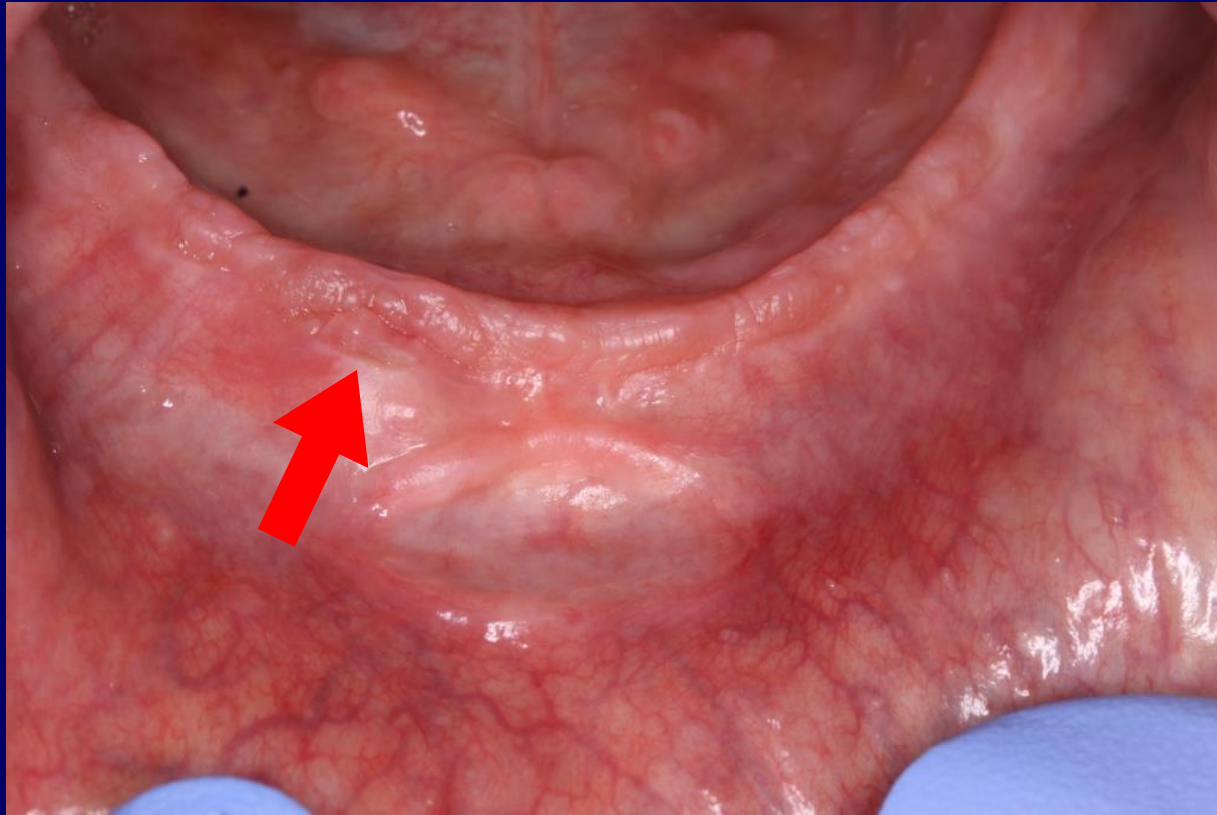
Orale problematiek gerodontologie

Irritatie-hyperplasiën / fibromen

Orale problematiek gerodontologie

Leukoplakie

Orale problematiek gerodontologie

Leukoplakie

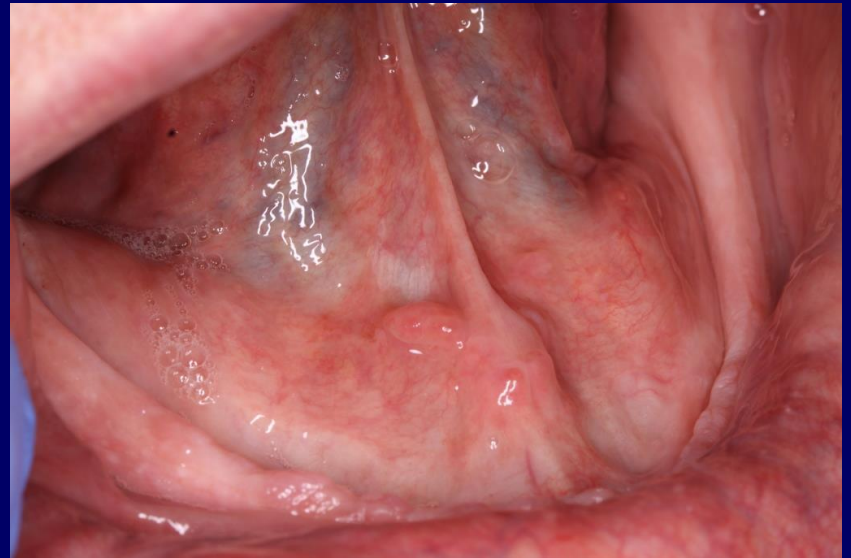

Orale problematiek gerodontologie

Leukoplakie

2013

2018

Orale problematiek gerodontologie

Leukoplakie

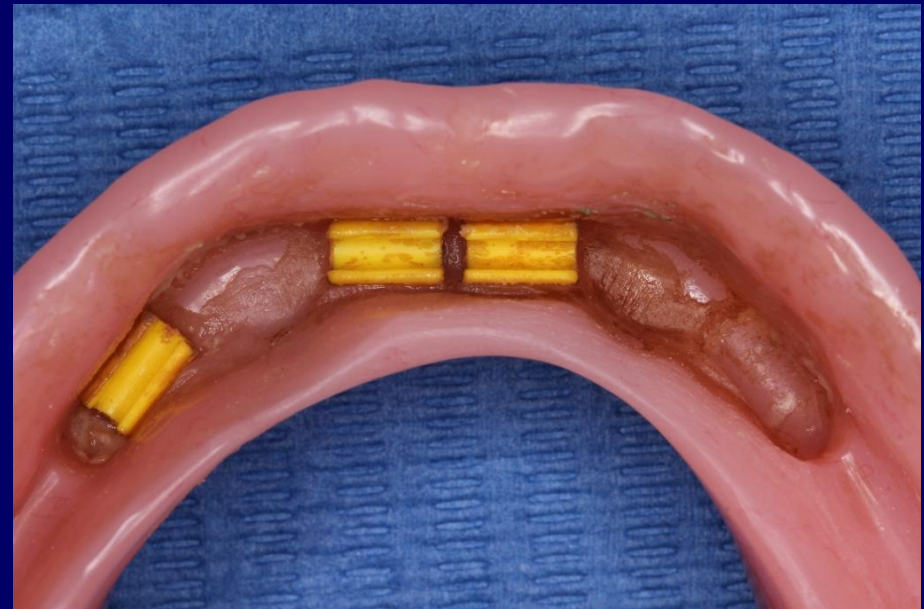
Orale problematiek gerodontologie

Implantologisch

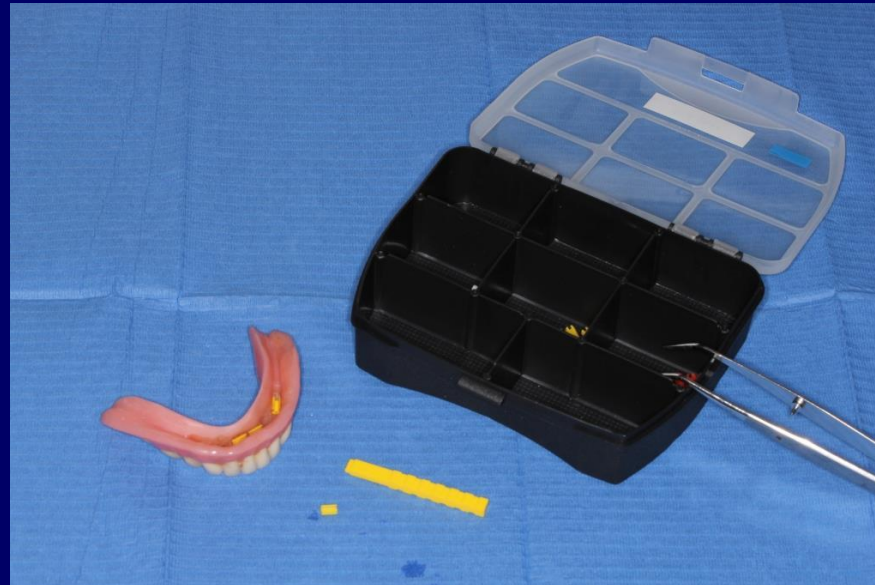
Orale problematiek gerodontologie

Implantologisch

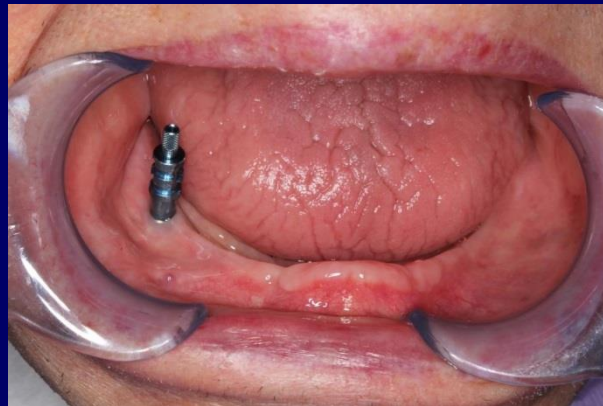
Orale problematiek gerodontologie

Implantologisch

Orale problematiek gerodontologie

Implanto-logisch ?

Implantologie-instrumentarium

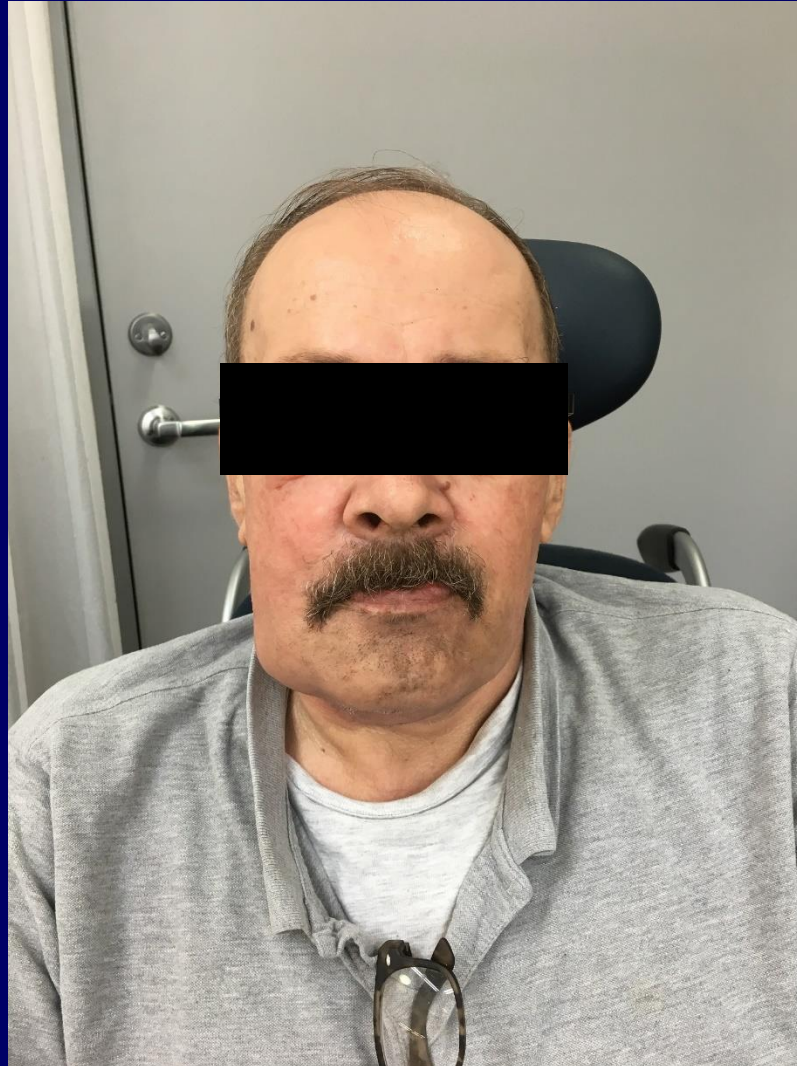
Intra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

Intra-/Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

Intra-/Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

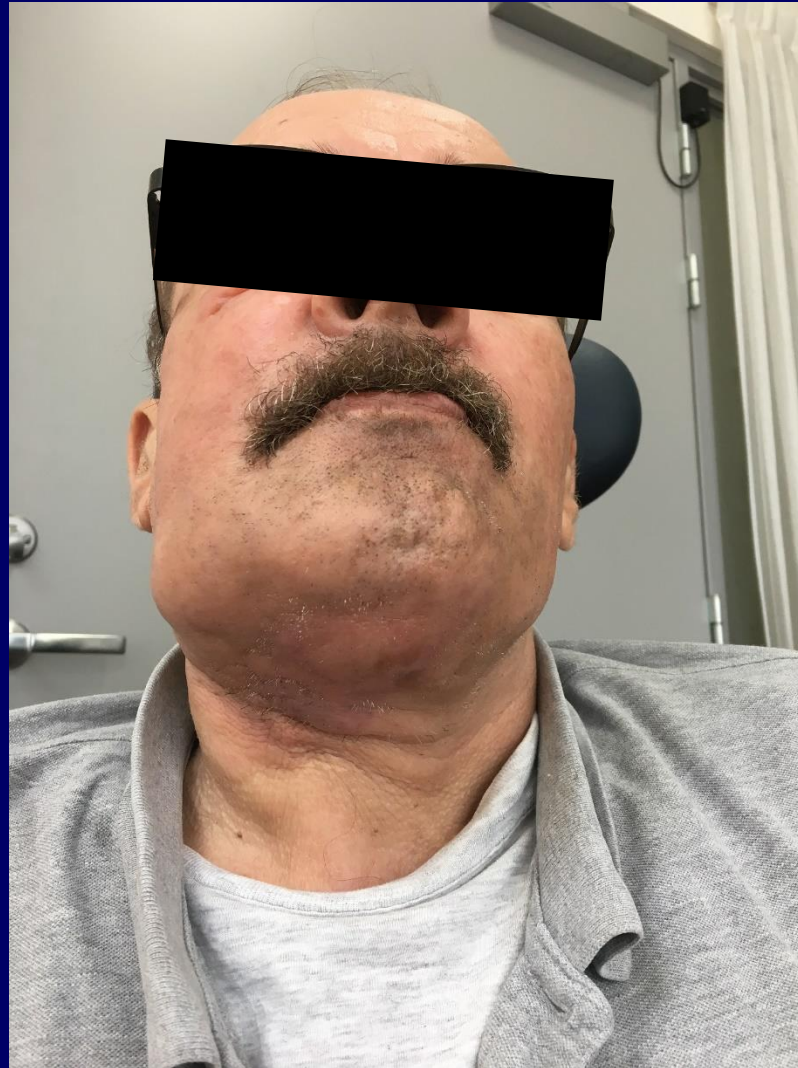
Intra-/Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

Intra-/Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

Intra-/Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologie

Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologisch

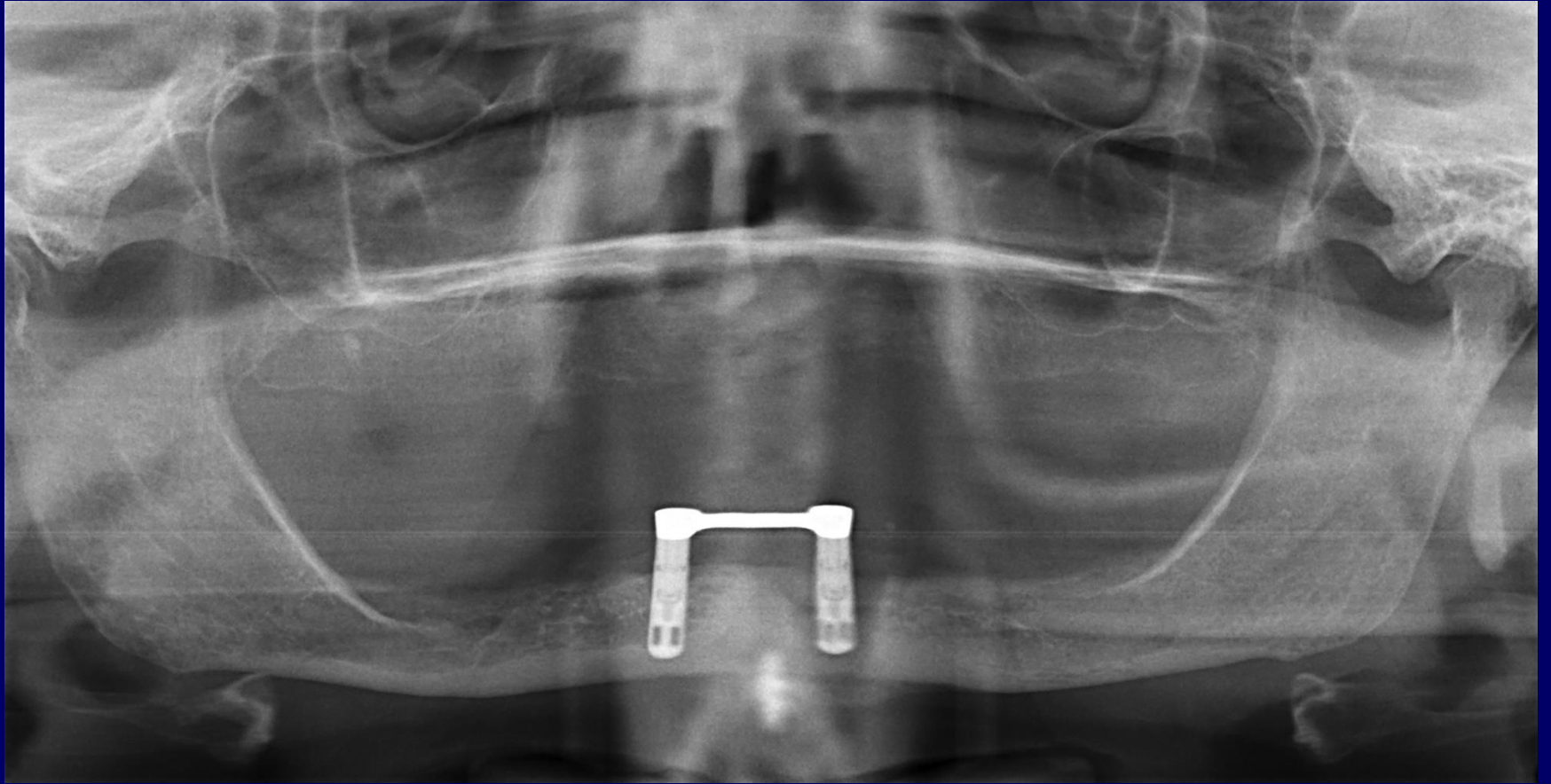

Extra-orale problematiek gerodontologie

Oncologisch ?

Screening!

Stelling:

Geriatrische cliënten zouden structureel door een tandarts(-geriatrie) gescreend moeten worden!

- Vaak lang buiten beeld van mondzorgprofessionals geweest
- Onder-rapportage van tandheelkundige klachten/problemen

Voorbeelden

- Partiële (frame-)prothese wordt niet als zodanig herkend -> wordt niet (meer) uitgenomen...
- Idem t.a.v. overkappingsprothesen op implantaten
- Vaste constructie wordt aangezien voor uitneembare prothetiek...

Uitgenomen prothese

Uitgenomen 'prothese'

Behandelingsmogelijkheden

- Restauratief
- Parodontaal
(meestal slechts beperkt mogelijk...)
- Chirurgisch
- Prothetisch

Restauratieve behandeling

- Overwegingen:
 - Benodigde levensduur restauratie is een relatief gegeven
 - Behandeling kan belastend zijn
 - Ander cariës-patroon vraagt om andere materialen
- Behandeling anders dan in vitale doelgroep
 - Voorkeur voor snellere behandeling
 - Voorkeur voorminder belastende technieken

Restauratieve behandeling

‘Vloeken in de kerk’

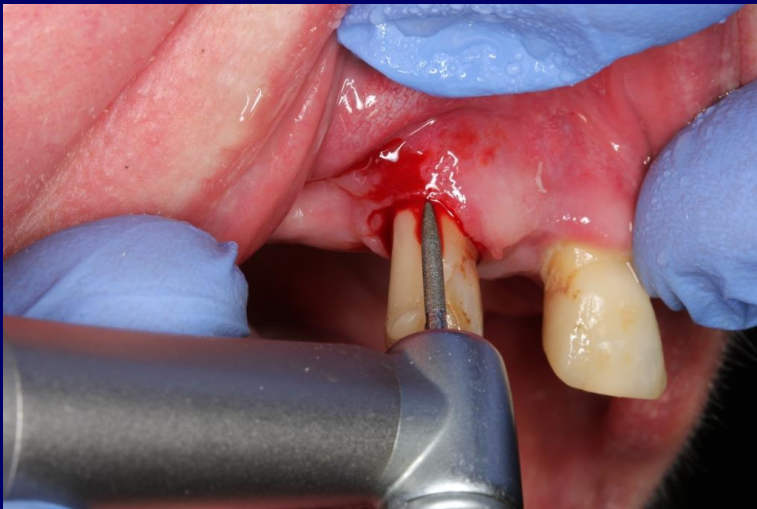
- Een matrix is niet altijd nodig!
 - Speekselvloed vaak verminderd
 - Gingiva teruggetrokken
 - Vaak geen buurelementen voor fixatie matrix/wig
 - Circulaire matrices vaak niet toepasbaar!
- ‘Overmaat schaadt niet’ !
 - Overmaat Glas-Ionomeer of Flowable composiet
 - Terugslijpen naar het oppervlak van het element (vaak: de wortel)
 - De gingiva herstelt!

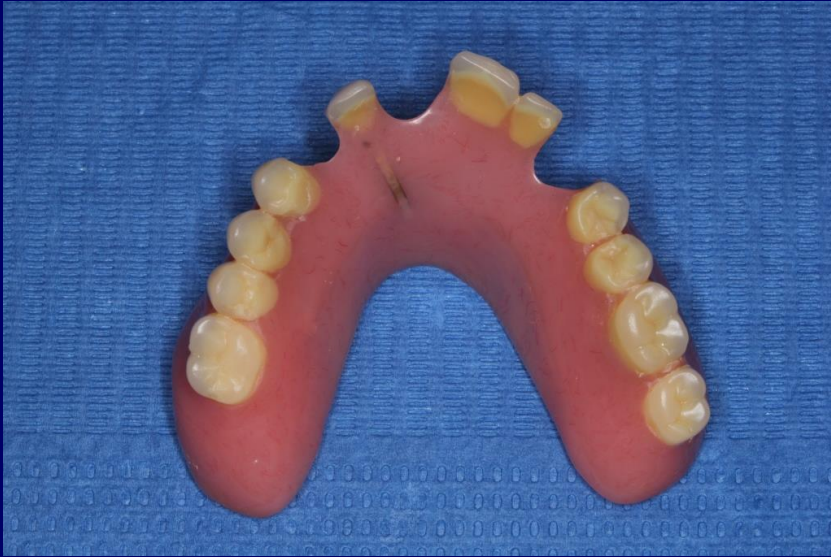

Gefreesde kunsthars kronen en bruggen

Gefreesde kunsthars kronen en bruggen

Gefreesde kunsthars kronen en bruggen

Gefreesde kunsthars kronen en bruggen

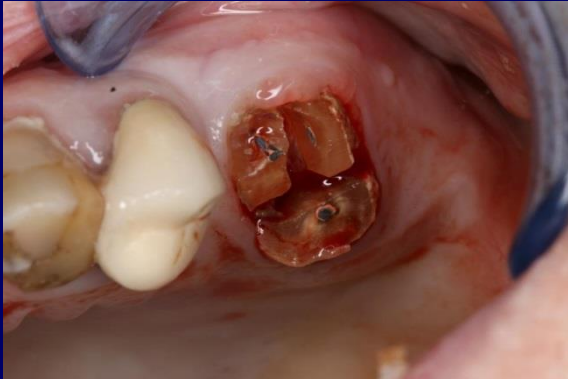
Chirurgie

- Extractie
 - Atraumatisch
 - Preventief splitsen van meerwortelige elementen
- Chirurgische verwijdering van elementen inclusief wortelresten
 - Een 'schone' incisie geneest mooier een sneller, en met minder nabezwaren dan een 'mishandelde' processus alveolaris/periodontium

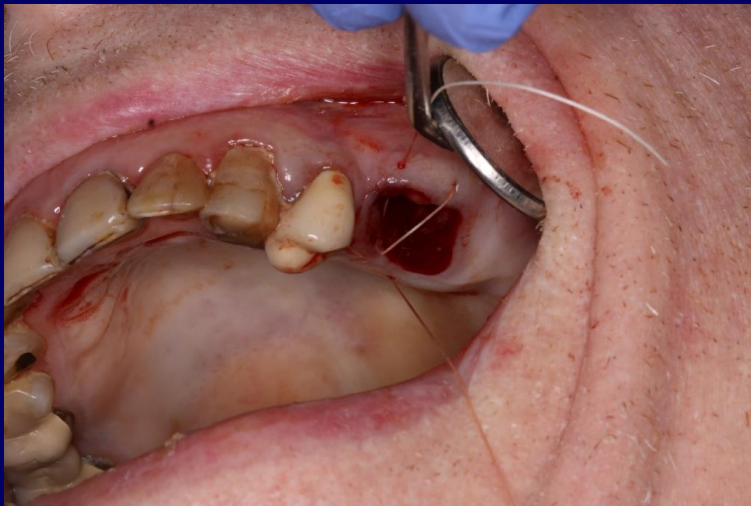
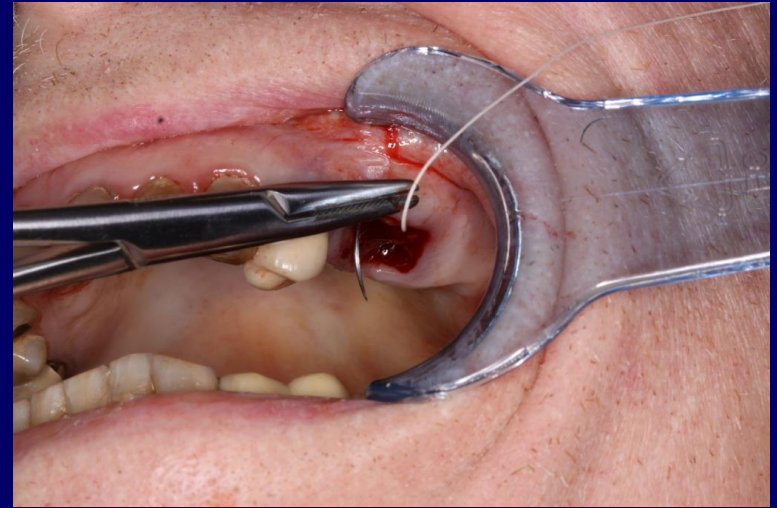
Extractie

Extractie

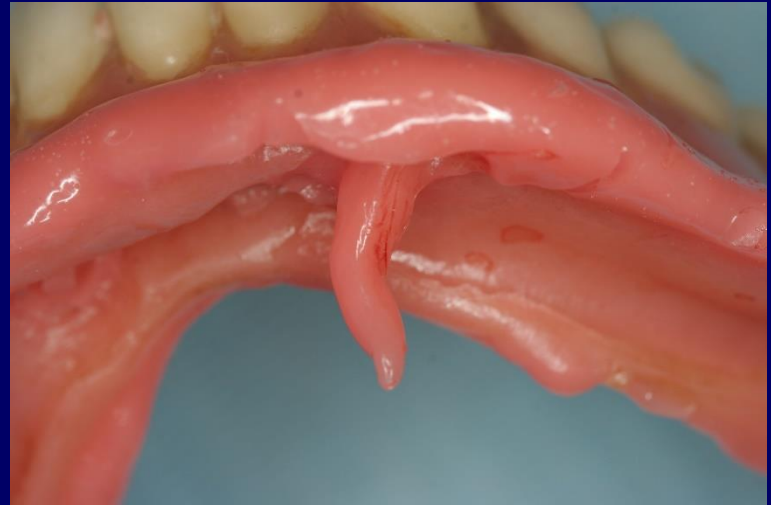

Extractie

Extractie

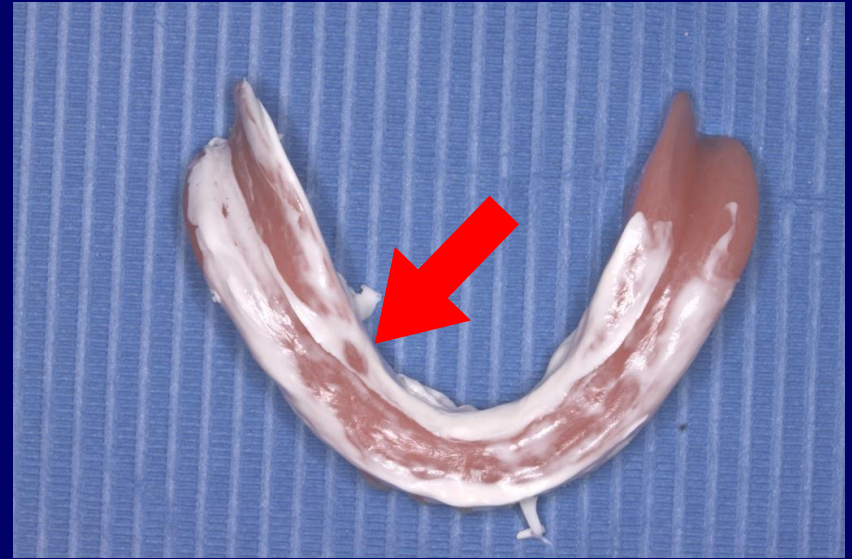

Antibiotica

- Zelden als definitieve behandeling van een infectie (uitzonderingen, vb. ANUG).
- Ter onderdrukking van ontstekingen die niet 'onmiddellijk' behandeld kunnen worden
 - Parodontitis periapicalis bij niet-doorgankelijk wortelkanaal
- 'Stelregel': tand weg - probleem weg
- Keuze antibiotica

Prothetische behandeling

Fit-checker (<> PIP)

Do's and Don'ts

- Streef 'altijd' naar eliminatie van ontstekingen of zaken die daartoe aanleiding kunnen geven
- Ga gefaseerd te werk bij afbouw van de (rest-) dentitie.
- Heeft de cliënt niet eerder een (partiële) prothese gehad, overweeg dan eerder partiële (plaat-) prothesen dan volledige prothesen.

Do's and Don'ts

- Een partiële plaatprothese kan en mag 'groeien' tot een volledige prothese.
- In het algemeen is terughoudendheid vaker op zijn plaats dan streven naar verandering/verbetering

Relativeer het probleem...

Zijn

- een (veel) te lage beet
- een slechte occlusie/articulatie
- (zeer) oude prothese-kunsthars
- verkleuringen
- defecten

redenen om tot behandeling over te gaan?

Bestaande prothesen

- Zo laten?
 - Aanpassen?
 - Vernieuwen?
-
- Wennen aan nieuwe dingen wordt moeilijker naarmate we ouder worden!

Zo laten

- Voordelen
 - Snel klaar
 - Geen gewennings-problematiek
- Nadelen
 - Mogelijkheden tot verbetering blijven onbenut
 - Functie blijft mogelijk achter bij maximaal haalbare

Aanpassen

- Voordelen
 - Sneller
 - Goedkoper (?)
 - Gewenning makkelijker dan aan nieuwe voorziening
- Nadelen
 - Beperking van de mogelijkheden verbeteringen aan te brengen
 - ‘Mislukte’ aanpassing kan slechter uitpakken dan de uitgangssituatie!

Vernieuwen

- Voordelen
 - Oude prothese blijft beschikbaar (weg terug bij 'mislukken')
 - Meer mogelijkheden tot 'optimalisering'
- Nadelen
 - Langer behandeltraject
 - Kostbaarder
 - Moeilijker gewenning

Nieuwe volledige prothese(n) ?

- Hoe hard is de indicatie?
- Overweeg altijd alternatieven!
- Heel goed kijken naar de oude prothese
- Moet de nieuwe prothese totaal anders, een beetje lijken op of vrijwel volledig overeenkomen met de oude prothese?
- Kiezen uit:
 - Opnieuw beginnen
 - Werken o.b.v. 'duplicaat-techniek'

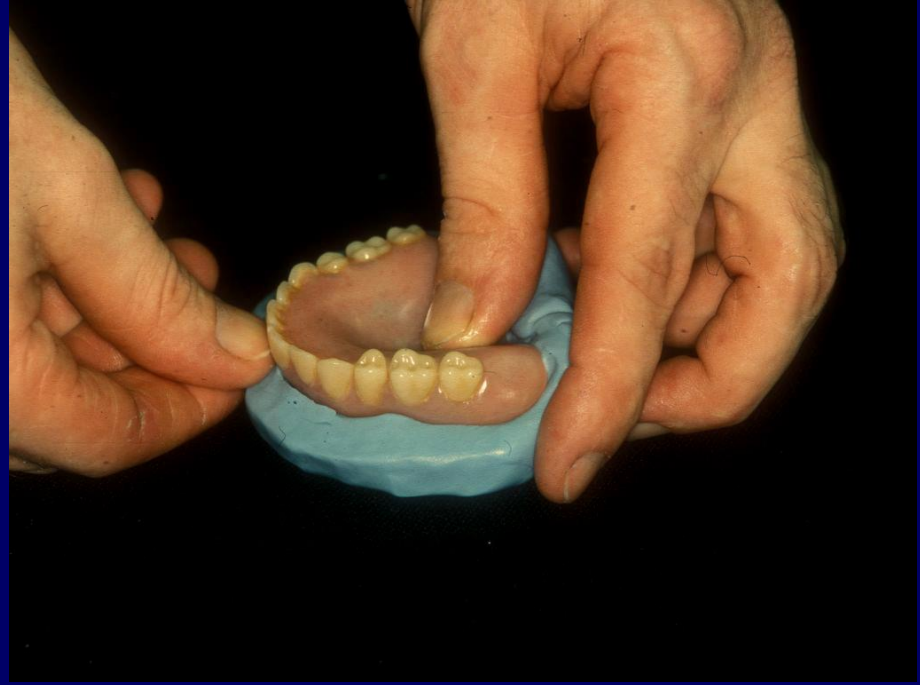
Voorkómen van teleurstellingen

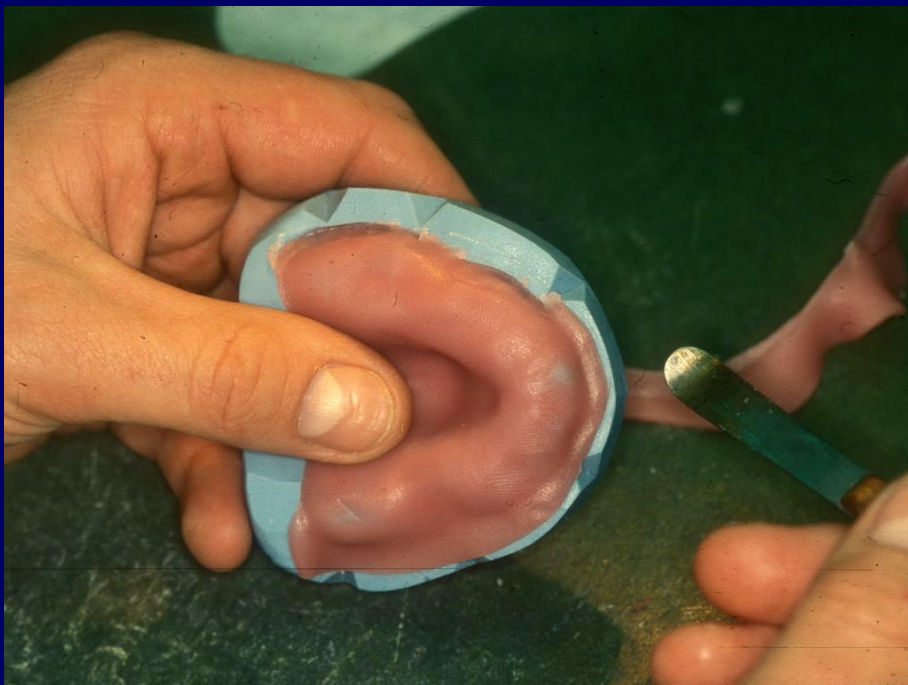
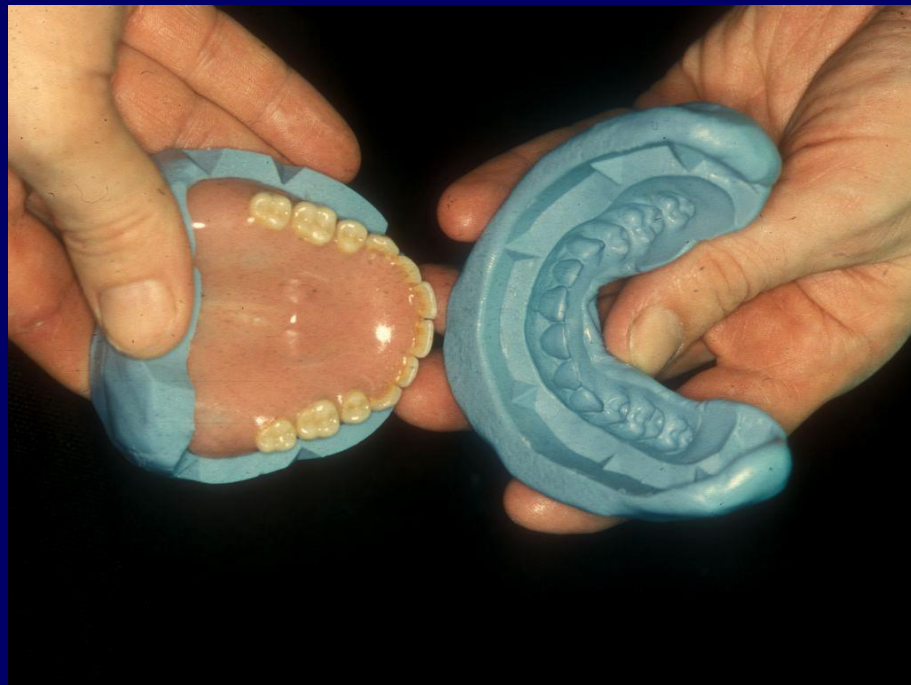
- Luisteren naar het verhaal van de patiënt
 - Waar komt deze werkelijk voor ?
 - Zijn de aangegeven klachten verklaarbaar ?
 - Wat wil de patiënt nu werkelijk ?
- Kijken naar de kwaliteiten van de oude prothese
 - Oude prothese niet meteen 'aan de kant'
 - Onderzoek van patiënt EN prothese

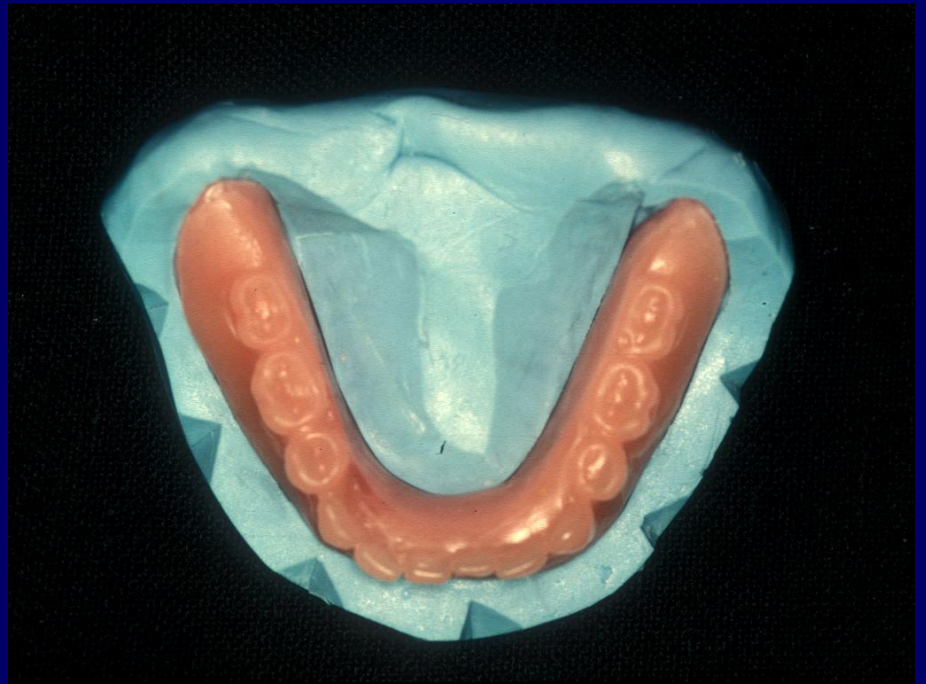
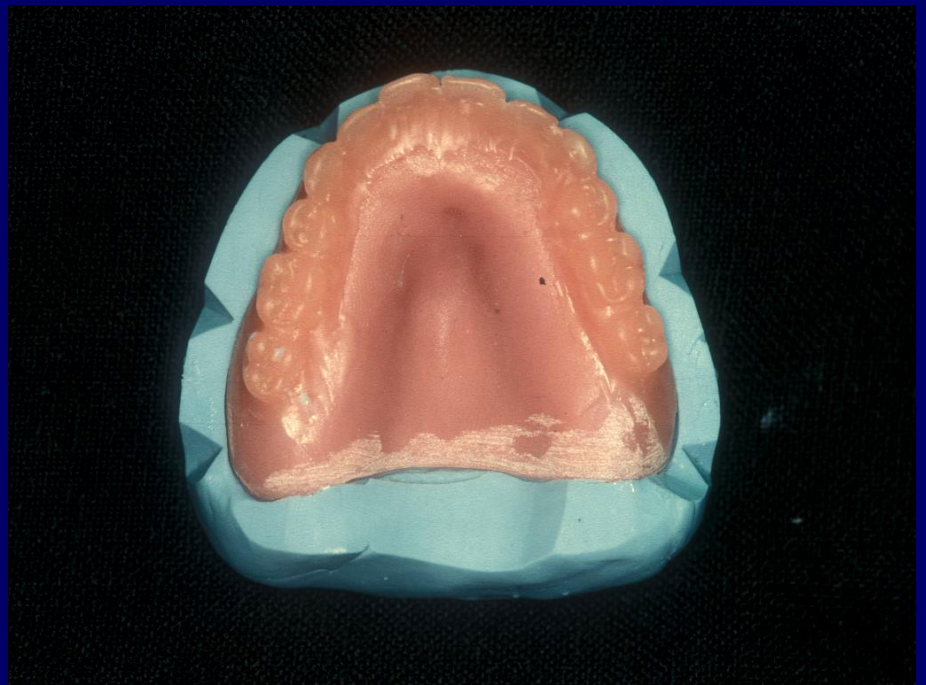
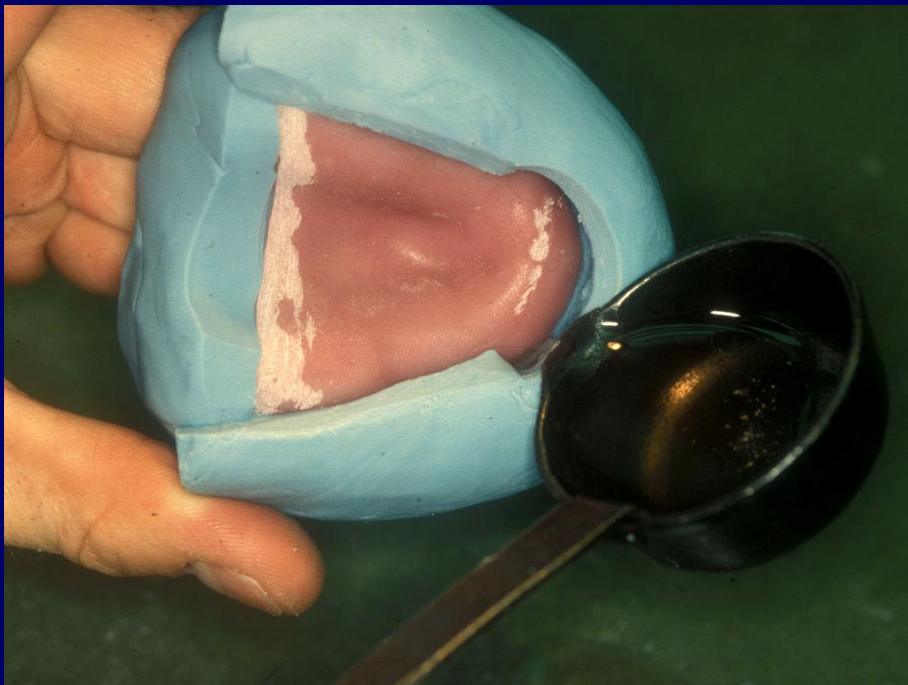
Dupliceren

Indicatie

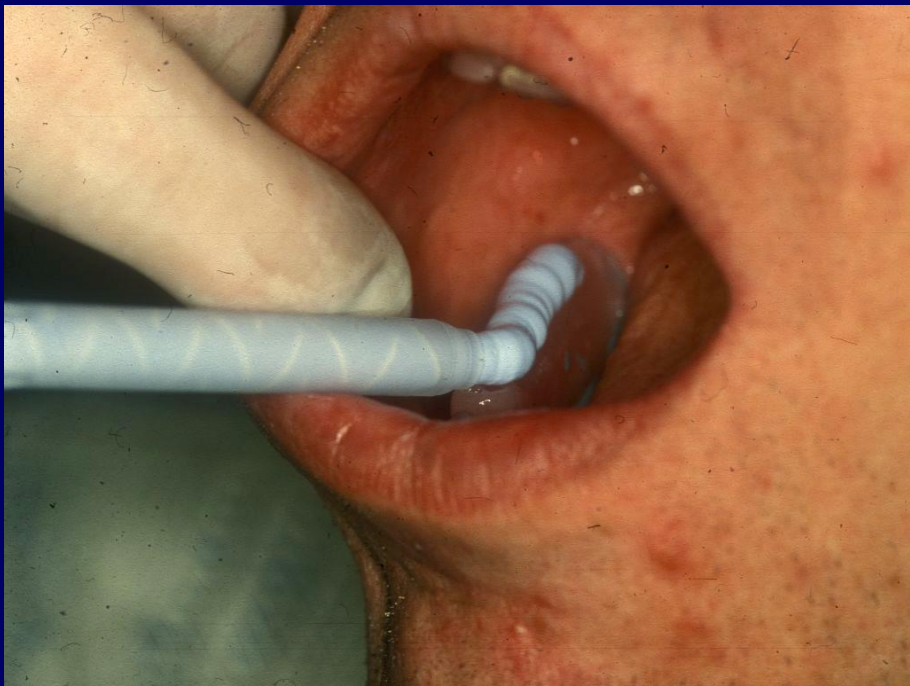
- Goede eigenschappen van de oude prothese
- Verwachte adaptatieproblemen
- Hoge leeftijd patiënt
- (Erg) lang met de oude prothese gefunctioneerd
- Onoverkomelijke gewenningsproblemen met de nieuwe prothese

Merken van gebitsprothesen

**Indien mogelijk:
bewaar modellen!**

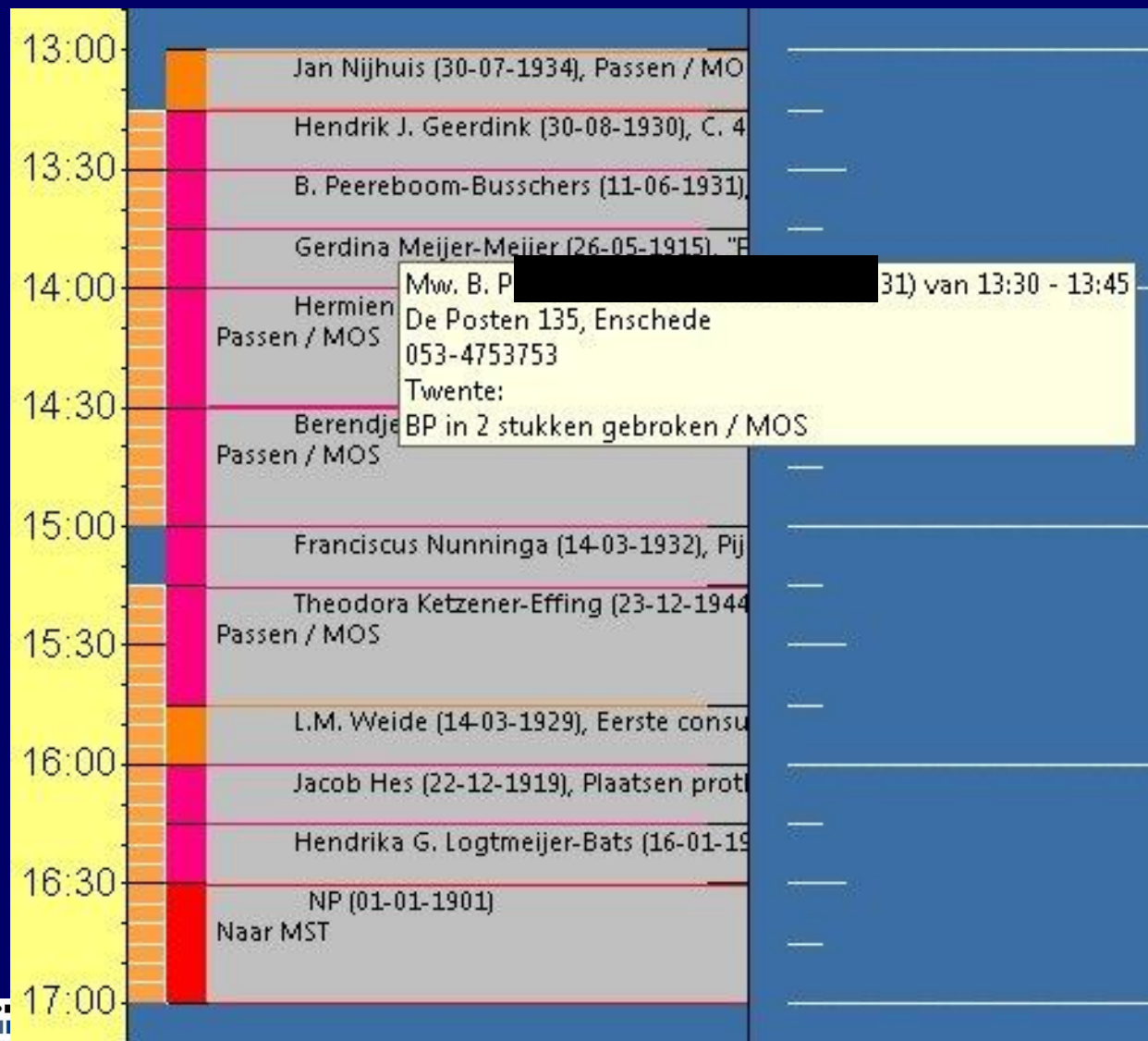
‘Techniekhoe’

Casus

**¿ Mevrouw en/of Mijnheer ?
P.**

Programma dinsdagmiddag 13 mei 2014

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:15 uur

- Verzorgster meldt zich bij de tandartskamer.
“Mijnheer P. kan niet komen,
hij ligt ziek op bed.”
- Tandarts:
“Maar op mijn programma staat MEVROUW P.”
- Verzorgster:
“Nee hoor, het gaat om MIJNHEER P.”

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:15 uur

- Tandarts:

“Moeten wij dan maar bij mijnheer P. aan bed komen? Ik begrijp dat de prothese kapot is?”

- Verzorgster:

“Dat weet ik niet, ik moest alleen gaan zeggen dat mijnheer P. niet komt.”

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:25 uur

- Andere verzorgster meldt zich met patiënte bij de tandartskamer.

“Hier is mevrouw P.”

- Tandarts:

“Maar mij is net gemeld dat het om MIJNHEER P. moet gaan. Klopt het wel dat MEVROUW P. moet komen?”

- Verzorgster:

“Dat weet ik niet, ik moest haar alleen maar brengen...”

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:25 uur

- Tandarts:

“Dan zullen we het aan mevrouw zelf navragen.”

“Mevrouw P. , wat kan ik voor u doen?”

- Mevrouw P. :

“Ik zou het niet weten, ik wil helemaal niet naar de tandarts.”

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:25 uur

- Tandarts:

“Dus het klopt niet dat uw gebit kapot is?”

- Mevrouw P. :

“Nee hoor.”

- Tandarts:

“Maar zit het gebit nog wel goed?
Heeft U geen klachten?”

- Mevrouw P. :

“Nee hoor, het zit lekker.”

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:25 uur

- Tandarts:

“Dan zal het toch wel om MIJNHEER P. gaan.”

- Verzorgster:

“Ja dat zal dan wel, als mevrouw P. geen klachten heeft.”

- Mevrouw P. met verzorgster terug naar de afdeling.

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:45 uur

- Telefoon van de teamleider van de afdeling van mevrouw Peereboom.

“Mevrouw P. komt net terug. Maar moet het gebit niet gerepareerd worden?”

- Tandarts:

“Nee hoor, er is sprake van een misverstand. Een verwisseling, we hebben zowel een mevrouw als een mijnheer P. in de Posten. En het ging om mijnheer P. Mevrouw P. heeft nergens last van.”

Mevrouw of Mijheer P. ?

13:45 uur

- Teamleider:

“Tja, dat lijkt inderdaad op een misverstand. Maar ik zou toch nog even met mevrouw P. bij u langs willen komen. Ik zou graag willen dat u toch nog even naar haar kijkt.”

- Tandarts:

“Prima, kan altijd. Kom maar langs.”

Mevrouw of Mijheer P. ?

14:15 uur

- Teamhoofd verschijnt met mevrouw P.
- Tandarts:

“Goedemiddag mevrouw P . Ik moet toch echt nog even naar uw gebit en naar uw mond kijken. Gaat u maar even zitten.”
- Mevrouw P. :

“Waar is dat nou toch allemaal voor nodig?
Ik heb nergens last van. Ik heb toch al gezegd dat ik helemaal niet naar de tandarts wil?!”

Vervolg...

We hebben de stukken met superlijm aan elkaar gezet. Er ontbrak een stuk palatinale plaat grenzend aan de breuklijn... Met wat gele was 'het gat gedicht', een rebasing-afdruk gemaakt, en de prothese laten repareren/rebasen. De volgende dag herplaatst.

- Tandarts:

“Zit het nu weer goed?”

- Mevrouw P. :

“Net als altied.”

Moraal

- Check toch maar even, ook al geeft patiënt(e) aan nergens last van te hebben...
- Zelfs de slechtst zittende prothese kan goed functioneren zolang de patiënt deze maar accepteert c.q. aan de prothese is geadapteerd c.q. niet beter weet...
- (en: De beste prothese functioneert nog steeds niet als de patiënt deze *niet* accepteert)

De kwetsbare / zorgafhankelijke patiënt in uw praktijk

- Hoe staat het met de mond-gezondheid?
- Hoe staat het met de mondzorg?
 - Mondverzorging
 - Tandheelkundige zorg

Vraag u af:

- Wie is er bij de mondzorg van deze cliënt betrokken?
 - Cliënt zelf
 - Motorische beperkingen?
 - Cognitieve beperkingen?
 - Financiële middelen?
 - Mantelzorger(s)
 - Zorgprofessionals
 - Tandheelkundige professionals

Wie is waarvoor verantwoordelijk?

- Hoe lang geleden is patiënt voor het laatst door een tandarts gezien?
- Als dat lang geleden is, verwijst u patiënt dan naar een tandarts?
- Kan patiënt daar nog komen?
- Kan de tandarts misschien ook bij de patiënt komen?

Wie is waarvoor verantwoordelijk?

- Bent u toegerust een volledig mondonderzoek te doen?
- Wilt u voor de uitkomst daarvan de volledige verantwoordelijkheid dragen?
- Wat doet u als u zaken tegenkomt die uw kennis/kunde te boven gaan?

Huisarts

- Uw rol in signalering ?
- Uw verwijzing:
 - Naar wat / wie ?
 - Vaak: naar de kaakchirurg
 - Soms: naar het CBT
 - Te weinig: naar de tandarts

Communicatie!

- Huisartsen en tandartsen spreken elkaar te weinig!
- Hebben wij het als tandartsen daar naar gemaakt?
- Motivatie tandartsen?
- Voorbeeld iQual-groep

06-2096

Annette
Tuyrensing

Huisarts <> Tandarts

- Ook voor de huisarts geldt:
welkom bij de tandarts!

en

- Ook voor de tandarts geldt:
welkom bij de huisarts!